

LEERLING VOLGEN MET VAARDIGHEIDSSCORES

Om de ontwikkeling van je leerlingen te volgen, neem je onder meer toetsen van een leerlingvolgsysteem af. Het aantal goede antwoorden op een toets wordt de ruwe score of toetsscore genoemd. Een toetsscore is om te zetten naar verschillende soorten scores zoals vaardigheidsscores, vaardigheidsniveaus, functioneringsniveaus en DLE's. Wanneer gebruik je welk soort score?

En wat zijn de voordelen van een vaardigheidsscore?

Tekst: Judith Hollenberg en Gerben Veerbeek

Allereerst gaan we in op wat een vaardigheidsscore betekent en wat je er als ib'er mee kunt. Met normeringsgegevens is een omzetting van vaardigheidsscores naar andere soorten scores mogelijk. Hieronder gaan we in op de mogelijkheden en beperkingen van de meest gebruikte soorten scores.

Om de scores op de opeenvolgende toetsmomenten te kunnen vergelijken en zo de ontwikkeling van leerlingen te volgen van groep 3 tot 8, is er voor elk leergebied een vaardigheidsschaal. Een vaardigheidsschaal is een soort meetlat die aangeeft hoe goed een leerling een bepaalde vaardigheid beheerst. Door het aantal 'goed' op een toets om te zetten naar een vaardigheidsscore op deze meetlat, kun je de ontwikkeling van leerlingen *volgen*. Wanneer de

vaardigheidsscore van een leerling omhooggaat weet je dat de leerling groei heeft doorgemaakt.

Daarnaast is een vaardigheidsscore bruikbaar om te plannen waar je naartoe wilt werken. Eén van de onderdelen van het ontwikkelingsperspectief is de geplande vaardigheidsgroei (Figuur 2). Hiermee plan je tot twee toetsmomenten vooruit welke vaardigheidsscore je met de leerling wilt nastreven. Geen enkele leerling is gemiddeld, je bepaalt dus op basis van eerdere resultaten, je kennis over de leerling en zijn omgeving en de mogelijkheden van de school wat voor de leerling een passende vaardigheidsscore is.

NORMERINGSGEGEVENS ALS HULPMIDDEL

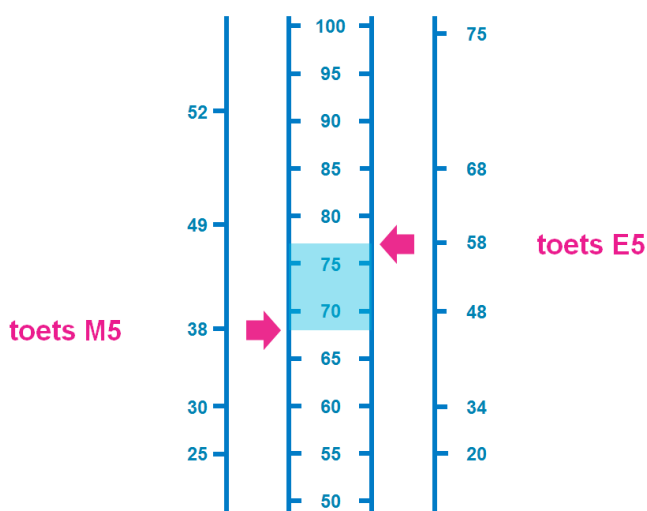
Wat betekent een vaardigheidsscore van 32? Bij Begrijpend lezen betekent dit medio groep 6 een gemiddelde score, maar medio groep 8 is dit beneden het gemiddelde. Als leerkracht en ib'er zie je dus niet meteen aan de vaardigheidsscore of de score hoog of laag is. Om snel te kunnen zien hoe de score van de leerling zich verhoudt tot die van andere leerlingen, zijn verschillende vertalingen mogelijk. Bij al deze vertalingen, bijvoorbeeld naar vaardigheidsniveaus, functioneringsniveaus of DLE's, vormen normeringsgegevens de basis. Hieronder lees je een toelichting op de meest gebruikte scores gebaseerd op de normering.

ENKELE AANDACHTSPUNTEN

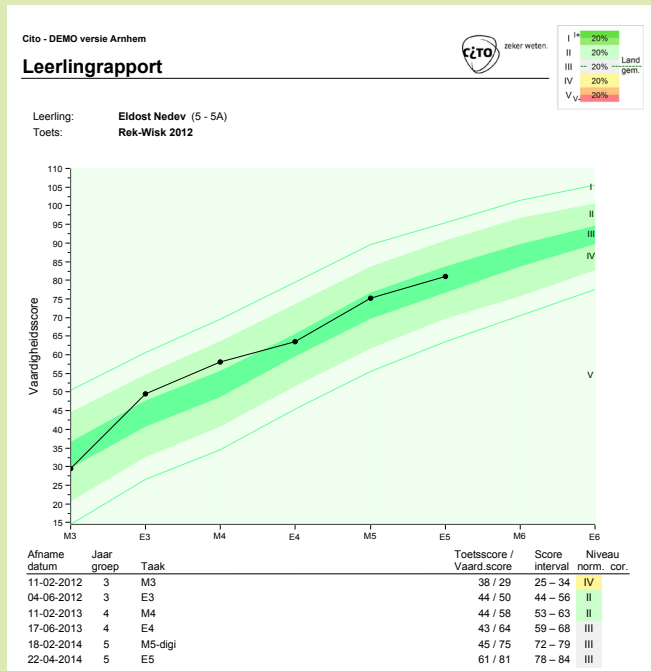
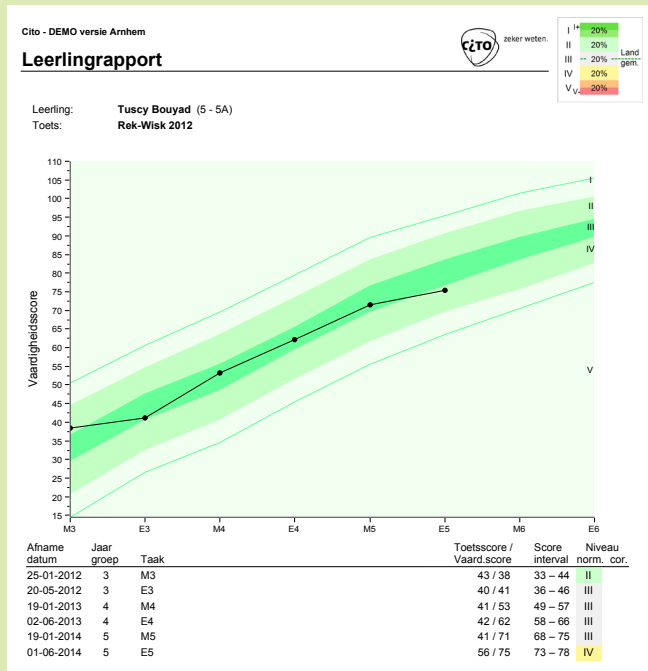
BIJ GEBRUIK VAN NORMERINGSGEGEVENS

Normeringsgegevens helpen om toetsresultaten te interpreteren en zijn daarmee een prima hulpmiddel. Bij het gebruik van de verschillende soorten vertalingen zijn de volgende aandachtspunten van belang:

- Bekijk de omgezette scores altijd in combinatie met de vaardigheidsscore, bij voorkeur uitgezet in een grafiek. Zo gaat er niet onnodig informatie verloren. Onder het kopje 'vaardigheidsniveaus' wordt het belang van de combinatie met vaardigheidsscores geïllustreerd.

Figuur 1: Voorbeeld van een vaardigheidsschaal. Helemaal links en helemaal rechts staat het aantal goed op twee verschillende toetsen. In het midden staat de gemeenschappelijke vaardigheidsschaal.

Figuur 2: Voorbeeld van twee leerlingrapporten

Wanneer leerling Tuscuy medio groep 5 bij Rekenen-wiskunde een vaardigheidsscore 71 haalt betekent dit een vaardigheidsniveau III. De vaardigheidsscore 75 van zijn klasgenoot Eldost betekent ook een vaardigheidsniveau III. Het vaardigheidsniveau van Tuscuy en Eldost is hetzelfde, hun vaardigheidsscore verschilt echter. Wanneer Tuscuy een volgend toetsmoment vaardigheidsscore 75, oftewel een vaardigheidsniveau IV behaalt, zul je daar waarschijnlijk minder grote acties aan verbinden dan wanneer Eldost bij een volgend toetsmoment een vaardigheidsscore van 75, passend bij vaardigheidsniveau zou IV behalen. Vaardigheidsniveaus geven dus een beeld van hoe de score van een leerling zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Bovenstaand voorbeeld maakt duidelijk dat voor het kijken naar groei en naar de individuele leerling de combinatie met vaardigheidsscores onmisbaar is.

Meer informatie over de geplande vaardigheidsgroei vind je op de site van Cito en in de brochure over ontwikkelingsperspectief van de PO-raad.

- Normeringsgegevens geven een beeld van de landelijk gemiddelde verdeling. Het landelijk gemiddelde is een handig referentiepunt, maar bedenk goed dat geen enkele school of groep of leerling gemiddeld is. Je eigen ambities voor de groep of een specifieke leerling kunnen dus afwijken van het landelijke beeld.
- Bij een update van de normering veranderen de vaardigheidsniveaus, functioneringsniveaus en DLE's. Vaardigheidsscores veranderen niet.

VAARDIGHEIDSNIVEAUS

Bij vaardigheidsniveaus worden de scores van leerlingen in vijf groepen ingedeeld. Deze indeling maakt Cito op basis van de toetsresultaten van een grote representatieve groep leerlingen. De indeling is niet bedoeld om een uitspraak te doen over of een leerling onvoldoende of goed scoort. De indeling is gemaakt om snel in beeld te krijgen hoe de score van een leerling zich verhoudt tot de score van andere leerlingen. Er zijn twee soorten indelingen, een indeling in I tot en met V en een indeling in A tot en met E. Hiernaast (Figuur 3) staat deze indeling verder toegelicht.

I - V		A - E	
20% hoogst scorende leerlingen	I 20%	A 25%	25% hoogst scorende leerlingen
20% boven het landelijk gemiddelde	II 20%	B 25%	25% ruim boven tot net boven het landelijk gemiddelde
20% landelijk gemiddelde	III 20%	C 25%	25% net tot ruim onder het landelijk gemiddelde
20% onder het landelijk gemiddelde	IV 20%	D 15%	15% ruim onder het landelijk gemiddelde
20% laagst scorende leerlingen	V 20%	E 10%	10% laagst scorende leerlingen

Figuur 3: Betekenis van de vaardigheidsniveaus I t/m V en A t/m E

FUNCTIONERINGSNIVEAUS

Een functioneringsniveau geeft aan met welke gemiddelde leerling in het reguliere basisonderwijs de vaardigheidsscore van de getoetste leerling te vergelijken is. Zeker bij leerlingen met scores die sterk van het gemiddelde afwijken geeft het functioneringsniveau een indicatie van de voorsprong of de achterstand ten opzichte van leeftijdsgenoten. Bij een vaardigheidsniveau V weet je dat de leerling beneden het landelijk gemiddelde scoort, je weet echter niet hoe groot de achterstand ongeveer is. Is dit een jaar? Of misschien wel meer?

Merle behaalt medio groep 5 bij Spelling een vaardigheidsscore 120, dit past bij vaardigheidsniveau V. Door de vaardigheidsscore om te zetten naar een functioneringsniveau blijkt dat haar score vergelijkbaar is met de vaardigheid van een gemiddelde leerling medio groep 4. Haar achterstand ten opzichte van het gemiddelde is dus ongeveer een jaar.

Een groot voordeel van de functioneringsniveaus is dat het een indicatie geeft van de grootte van de voorsprong of achterstand van een leerling. Ook bij functioneringsniveaus geldt echter dat door alleen te kijken naar functioneringsniveaus zonder combinatie met vaardigheidsscores informatieverlies optreedt: Een vaardigheidsscore van 96 bij Rekenen levert net als vaardigheidsscore 102 een functioneringsniveau M7 op. Zolang functioneringsniveaus worden bekeken in combinatie met de vaardigheidsscores, het liefst door weergave in een grafiek, is er niets aan de hand. Functioneringsniveaus kunnen echter nooit een vervanging zijn van de vaardigheidsniveaus.

DLE

DLE's, oftewel didactische leeftijdsequivalenten, lijken erg op functioneringsniveaus. Wat is het verschil? In januari en juni zijn de toetsen genormeerd. We weten dus de gemiddelde scores in januari en in juni. Deze gemiddeldes gebruik je om DLE's en functioneringsniveaus te berekenen. Het gemiddelde van medio groep 3 komt bijvoorbeeld overeen met DLE 5 en functioneringsniveau M3. Het gemiddelde van eind groep 3 past bij DLE 10 en functioneringsniveau E3.

Over de scores die ertussen liggen valt weinig met zekerheid te zeggen. Bij functioneringsniveaus noemen we de scores die ertussen liggen dan ook 'M3E3' en is er geen getal aan gekoppeld. Bij DLE's gebeurt dit echter wel. Om de DLE's ertussen, bijvoorbeeld DLE 8 te berekenen gaat men ervan uit dat de ontwikkeling van de leerling tussen januari en juni in een rechte lijn verloopt. In werkelijkheid verloopt deze ontwikkeling echter vaak niet zo geleidelijk. Een DLE 8 geeft de indruk dat de prestatie hoort bij een gemiddelde leerling in april van groep 3, in werkelijkheid hoort deze misschien wel bij een gemiddelde leerling in februari of maart van groep 3. De getallen die tussen de 5- en 10-tallen liggen geven dus eigenlijk een soort schijnzekerheid. Andere misinterpretaties van DLE's kunnen bijvoorbeeld ontstaan wanneer

de landelijk gemiddelde groei tussen twee momenten beperkt is. Eén punt verschil in vaardigheidsscore kan dan al een grote sprong in DLE teweegbrengen. Hierdoor krijg je als ib'er mogelijk ten onrechte de indruk dat de leerling een forse groei heeft doorgemaakt.

Bij de toets Spelling betekent een vaardigheidsscore 139 een DLE van 45. Een vaardigheidsscore van 140 betekent een DLE van 50. Wanneer de leerling één punt meer of minder heeft gescoord, bestaat bij DLE het gevaar dat hier grootse conclusies aan verbonden worden, bijvoorbeeld dat de leerling een half jaar achterstand zou hebben. Door te kijken naar vaardigheidsscores wordt snel zichtbaar dat de leerlingen aan het einde van het basisonderwijs gemiddeld nog maar een beperkte groei doormaken en dat 1 punt meer of minder niet betekent dat de leerling opeens een voorsprong of een achterstand heeft.

TOT SLOT

Vaardigheidsscores zijn onafhankelijk van normeringen. Onlangs is er een update van de normeringen geweest. Een leerling die met de 'oude' normering een vaardigheidsniveau III scoorde, scoort nu met de update van de normen misschien een IV. De vaardigheidsscores van de leerling zijn echter niet lager geworden. De leerling presteert nog steeds even goed, alleen zijn positie ten opzichte van leeftijdsgenoten is veranderd. Wanneer je doelen in termen van vaardigheidsscores hebt gesteld is het niet nodig om deze direct aan te passen. Wanneer je vaardigheidsniveaus, functioneringsniveaus of DLE's hebt gebruikt bij het formuleren van streefdoelen kun je de toetsresultaten met de update van de normen echter niet zomaar vergelijken met de doelen die zijn opgesteld met de oude normen als basis. Ook wanneer je toetsgegevens gebruikt voor het schooladvies VO, geldt dat bij gebruik van vaardigheidsscores geen verandering van de richtlijnen noodzakelijk is. Als in een specifieke regio blijkt dat leerlingen die de afgesproken vaardigheidsscores voor een bepaald brugklatype behaalden, succesvol het VO doorlopen, kunnen deze vaardigheidsscores bij de advisering als richtlijn blijven gelden. Wanneer bij het schooladvies gekeken wordt naar vaardigheidsniveaus of DLE's, dan zouden met de update van de normen opeens minder leerlingen naar het vwo gaan en is dus waarschijnlijk een aanpassing van de richtlijnen nodig. Doelen formuleren in termen van vaardigheidsscores is dus het meest zuiver én het meest duurzaam.

Meer informatie over DLE's kun je vinden in onze online materialenbank. Hierin staat het artikel 'Het drijfzand van de DLE's'. Zoektermen voor dit artikel zijn: 'DLE-drijfzand-vaardigheidsscores-toetsen'.

Judith Hollenberg is ontwikkelingspsycholoog. Ze werkt als toetsdeskundige bij Cito, daar werkt ze aan de toetsen voor het primair en speciaal (basis)onderwijs. **Gerben Veerbeek** is orthopedagoog. Hij is werkzaam bij Cito als educatief adviseur primair onderwijs en toetsdeskundige rekenen.